

Valvira

Lausunto

31.08.2021

V/21426/2021

Asia: VN/21185/2020

Lausuntopyyntö työryhmän muistiosta sovittelun mahdollisuuksista hallintoasioissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Missä asiaryhmässä hallintosovittelulla voisi olla tarvetta ja käyttöalaa?

Hallintosopimusasioissa tai jossain virkamiesasioissa sovittelu voisi toimia rajoitetusti. Nämä asiat ovat jossain määrin rinnasteisia yleisen puolen riita-asioihin. On kuitenkin otettava huomioon, että esimerkiksi irtisanomisasioita viranomaisessa edeltää hyvin pitkä prosessi kuulemisineen. Lisäksi on pohdittava, voiko viranomaistahon ja yksityisen asema todellisuudessa olla koskaan tasa-arvoinen sovittelumenettelyn edellyttämällä tavalla.

Naapurussuhdeasioihin verrattavia olisivat Valviran toimialoilla tupakointikiellot ja -rajoitukset erityisesti asunto-osakeyhtiöissä. Näissä asioissa sovittelu voisi toimia. Toisaalta sovittelu hallintoprosessissa voisi muodostua päällekkäiseksi naapurussovittelun kanssa, johon olisi ideaalia turvautua jo ennen hallintoprosesseja. Jos tällä alueella harkitaan hallintoprosessissa sovittelun kaltaisen menettelyn käyttöönottoa, olisi tupakointikieltoja koskevan sääntelyn kokonaisuutta arvioitava samassa yhteydessä. Haasteena on se, että kokonaisuudesta tulisi kohtuuttoman monimutkainen, sillä nykytilanteessakin tu-pakointikiellot pirstaloituvat monelle eri lainsäädäntöalueelle (yksityisoikeuden puolella ainakin asuinhuoneiston vuokraus, julkishallinnosta tupakkalain vs. terveydensuojelulain mukaiset menettelyt). Lisäksi olisi syytä arvioida, onko hallintoprosessin vaiheessa ylipäätään tarkoituksenmukaista ryhtyä sovitteluun, koska sitä edeltää asuntoyhteisössä mahdollisesti pitkäkestoinenkin hakemusasian käsittely taikka terveydensuojelulain mukainen menettely.

Jotta sovittelua voitaisiin harkita, tulisi sen olla myös yleisen edun näkökulmasta perusteltua.

2, Mihin asiaryhmään hallint sovittelu ei ehdottomasti sovellu?

Valvira toimii lupa- ja valvontaviranomaisena laajasti eri sosiaali- ja terveysalan asioissa. Valviran näkemys on, että sen käsittelemissä substanssiasioissa sovittelu toimii huonosti (kohdassa 1 ja 3 mainittuina lukuun ottamatta). Sekä potilas- ja asiakasturvallisuus että kansanterveys ovat niin painavia oikeushyviä, että niiden horjuttaminen sovittelumenettelyllä ei ole järkevää. Esimerkiksi tupakka-asioissa sovittelu tupakkateollisuuden kanssa saattaisi lisätä korruptioriskiä ja olisi ristiriidassa kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Viranomaisen ratkaisu on julkisen vallan käyttöä. Sovittelun ajatus on, että kumpikin osapuoli tulee vaatimuksissaan vastaan. Mikäli viranomainen joustaisi tapauskohtaisesti vaatimuksissaan tai jopa lain tulkinnassaan, lopputulema voisi olla asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen vastainen sekä saattaisi heikentää viranomaistoiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta.

3. Tulisiko hallintoasioiden sovittelua kehittää viranomaisessa esimerkiksi oikaisuvaatimusvaiheessa hallintolainkäytön vaihtoehtona vai hallintotuomioistuimessa?

Kohdassa 1 mainituissa asioissa sovittelua voisi kehittää vaihtoehtona kummissakin instansseissa. Usein siviiliasioissakin sovittelua yritetään sekä osapuolten kesken että tuomioistuimessa. On tosin otettava huomioon, että esimerkiksi virkamiesasioissa irtisanomista edeltää usein hyvin pitkä prosessi kuulemisineen.

Yksittäisenä asiaryhmänä, jossa Valvira on tunnistanut sovittelumahdollisuuden oikaisuvaatimusmenettelyn yhteydessä, voisi olla oikaisuvaatimusmenettely, joka koskee Alkon päätöksiä alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyyntistä tai niiden hinnoittelusta (alkoholilain 79 § 1 mom. ja 80 § 2 mom.). Mutta silloin kun kyse on valvontamaksusta tai suoritemaksusta, ei maksun sovittelu oikaisuvaatimuksen yhteydessä tule Valviran näkemysten mukaan kyseeseen kuin jossain poikkeuksellisissa tilanteissa.

4. Jos sovittelu toteutettaisiin osana hallintoprosessia, olisiko luontevampi toteuttamistapa varsinainen sovittelu osana hallintoprosessia vai osapuolten välisen sovinnon vahvistaminen?

Kumpikin voisi olla mahdollinen.

5. Olisiko hallintoprosessilakiin aiheellista lisätä säännös tuomioistuimen tavoitteesta tai velvollisuudesta sovinnollisuuden edistämiseen prosessin aikana?

Ei olisi, koska yleissäädestä ei kuitenkaan voitaisi soveltaa kaikissa asiaryhmissä.

6. Muuta huomioitavaa?

Ei muita huomioita.

Henriksson Markus
Valvira

Kujala Ritva
Valvira